

@europa 21

EEN KRITISCH EMAIL EN FAXMAGAZINE OVER EUROPA WWW.ATEUROPA.NL VERSCHIJNT ELKE 2 WEKEN OP ZATERDAG
1^E JAARGANG, NUMMER 21, ZATERDAG 23 MAART, 2002

Van Mierlo stelt duovoorzitterschap EU voor

Van Mierlo: 'vasthouden aan voorzitterstermijn van 6 maanden'

De Nederlandse regerings-vertegenwoordiger in de Europese conventie Hans van Mierlo stelt voor de EU te laten voorzitten door duovoorzitterschappen. Voormalig Eurocommissaris Hans van den Broek denkt dat 'bij het creëren van combinatievoorzitterschappen kleinere landen altijd bang zijn overheerst te worden door de grote'.

De Spanjaard Javier Solana is, naast speciale afgezant voor het buitenlandsbeleid, ook Secretaris-Generaal van de Europese Raad, het orgaan waarin de regeringsleiders van de Europese lidstaten bijeenkomen. Volgens Solana houdt de Raad zich teveel met details bezig, en zou door het roulerend EU-voorzitterschap de continuïteit van EU-beleid in gevaar komen. Als een van de oplossingen, gepresenteerd op de top in Barcelona van 15 en 16 maart, stelt Solana voor de termijn van het

voorzitterschap tot twee en een half jaar te verlengen. Eventueel zouden ook meerdere landen tegelijkertijd het voorzitterschap te kunnen bekleden in zogenaamde groepsvoorzitterschappen.

Pedagogische werking

Hans van Mierlo is de vertegenwoordiger van de Nederlandse regering op de Europese conventie, de denktank over de toekomst van de Europese Unie. Tijdens een lezing voor Leidse studenten op 19 maart maakte hij duidelijk vast te willen houden aan de termijn van zes maanden voor het voorzitterschap vanwege de 'sterke pedagogische werking' die van het voorzitterschap uit zou gaan. 'Het hele bestuur van een lidstaat en de publieke opinie worden tijdens zo'n voorzitterschap in één keer gericht op het integratieproces in Europa' aldus van Mierlo. Desgevraagd liet hij weten om deze reden tegen de door Solana voorgestelde verlenging van de

voorzitterstermijn te zijn. Ook voormalig eurocommissaris Hans van den Broek denkt dat een verlengde termijn in de praktijk onhaalbaar zal blijken. 'Het wordt lastig het onderling eens te worden over een termijn van twee en een half jaar. En na de uitbreiding van de Unie met de kandidaat-lidstaten zullen de lidstaten zelfs bij de huidige termijn van zes maanden buitengewoon lang moeten wachten voordat zij voorzitter van de Unie mogen zijn.' - *Vervolg pagina 5* –

Inhoud @europa

PAGINA 2: Iran en Europa
PAGINA 3: Jens-Peter Bonde: Deens euroscepticus
PAGINA 4: Samenwerking in de Visegrad-landen
PAGINA 5: Vervolg pagina 1
PAGINA 6: Column Everts (CER): *Transatlantische drift*

VVD wil Nederlandse bijdrage EU-ontwikkelingshulp intrekken

Eurocommissaris Nielson: 'Ontwikkelingshulp is deel EU-rol op wereldtoneel'

Poul Nielson, Europees Commissaris voor ontwikkelingszaken, is tevreden met het resultaat van de EU-Top van Barcelona. 'Een taboe op Europese afspraken over ontwikkelingshulp is doorbroken.' De VVD wil dat de Nederlandse bijdrage aan het EU-ontwikkelingsbudget wordt ingetrokken. Kamerlid Eric Hessing: 'het EU-budget bestaat alleen maar ter meerdere eer en glorie van de Europese Commissie'

'Beschamend'. Zo noemde minister Eveline Herfkens van ontwikkelings-samenwerking het resultaat van de EU-Top in Barcelona van 15 en 16 maart. In Barcelona werd afgesproken dat binnen de EU na 2006 gemiddeld 0,39 procent

van het Bruto Nationaal Inkomen aan ontwikkelingshulp moet worden besteed. In Nederland ligt dit percentage op 0,8 procent, hoger dan het in de Verenigde Naties afgesproken streefgetal van 0,7 procent. Poul Nielson, Europees

Commissaris voor ontwikkelingszaken, is in tegenstelling tot Herfkens tevreden met het in Barcelona behaalde resultaat. -*Vervolg op pagina 3 en 5-*

Europese Unie ontkent As van het Kwaad met eigen Iran-politiek

Khodadadi (Iran): 'Europa drijft wig in Iraanse politiek'

Iran is volgens president Bush van de Verenigde Staten onderdeel van de 'As van het Kwaad'. De Europese Unie gaat echter haar eigen weg en onderhandelt met Iran over een handelsovereenkomst. Niet de strijd tegen het terrorisme, maar mensenrechten vormen voor de EU de grootste belemmering voor een verdrag.

Eind januari 2002 introduceerde de Amerikaanse president Bush in zijn *State of the Union* toespraak de term 'As van het Kwaad'. Drie landen zouden de wereld onveilig maken: Noord Korea, Irak en Iran. De EU daarentegen onderhandelt al sinds 1998 met Iran over een handelsverdrag, het *Trade and Cooperation Agreement*, en de toespraak van Bush vormt geen beletsel de banden nog strakker aan te trekken. Anderhalve maand na de gewraakte speech van Bush ontmoette Javier Solana, buitenlandvertegenwoordiger van de Europese Unie, voor de eerste maal president Khatami van Iran. Een belemmering blijft vooralsnog de mensenrechtensituatie in Iran. De Europese Unie wil dan ook alleen met Iran in zee, als er een mensenrechtenparagraaf in het handelsakkoord opgenomen wordt.

Mensenrechten versus economie

Mohammed Reza Dehsiri, directeur Regionale Studies aan de School voor Internationale Betrekkingen van het Iraanse Ministerie van Buitenlandse Zaken, is groot voorstander van het sluiten van verdragen met de Europese Unie, maar vindt dat politieke aspiraties als mensenrechten geen rol moet spelen in een handelsovereenkomst. 'De Europese Unie en Iran moeten eerst overeenstemming bereiken over niet-controversiële zaken. Daarom dient het verdrag een louter economisch akkoord te zijn. Het verbeteren van de mensenrechten en het hervormen van de wetgeving voor buitenlandse

investeerders zal door het sluiten van een akkoord extra gestimuleerd worden. De wil tot hervormen is duidelijk aanwezig in Iran, maar het bereiken van resultaten kost nu eenmaal tijd.'

Tegen westerse dominantie

Michael Gahler, Europarlementariër voor het Duitse CDU en voorzitter van de Commissie in het Europees parlement belast met de betrekkingen tussen de Unie en Iran, wijst erop dat de mensenrechtensituatie niet het enige probleem is. En ook op economisch gebied moet Iran concessies doen. 'Zolang Iran geen hervormingen doorvoert op het gebied van buitenlandse investeringen en protectionistische maatregelen, die haar economie beschermen niet opheft, moet de Europese Unie het verdrag niet ondertekenen' Mohammed Khodadadi, directeur Internationale Academische Relaties van de School voor Internationale Betrekkingen van het Iraanse Ministerie van Buitenlandse Zaken, vreest echter voor te grote buitenlandse invloed in Iran. 'De jarenlange economische en politieke dominantie in Iran van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië mag niet terugkeren. Er zal dus een nieuwe formule gevonden moeten worden, waardoor enerzijds goede economische relaties met het buitenland opgebouwd kunnen en anderzijds de onafhankelijkheid van Iran gewaarborgd blijft.'

Europese voorkeuren

Iran werkt al veel langer op economisch en politieke gebied samen met de afzonderlijke lidstaten, maar krijgt nu voor het eerst te maken met de Europese Unie als onderhandelingspartner. Khodadadi is hier, vanwege de toespraak van Bush, positief over. 'Iran onderhandelt graag met de Europese Unie nu de Verenigde Staten zich vijandiger dan ooit tegen mijn land opstelt.' De Europese Unie steunt de hervormingsgezinde president Khatami en keert zich af van de conservatieve krachten in het land. Gahler ondersteunt het uitspreken van een duidelijk voorkeur. 'Het Europees parlement probeert goede relaties te onderhouden met bepaalde Iraanse parlementsleden om zo steun uit te spreken voor hervormingsgezinde krachten.' Khodadadi veroordeelt dat selectieve beleid van de Europese Unie in Iran. 'De Iraanse politiek bestaat niet louter uit hervormers en conservatieve hardliners, maar kent ook een grote gematigde stroming. De Europese politici hebben alleen een voorkeur voor de hervormers. Maar met hun voorkeurspolitiek drijven zij een wig tussen de verschillende Iraanse fracties. Al de verschillende groeperingen zijn gestoeld op islamitisch gedachtegoed, en de Europese Unie moet dus geen groeperingen benadelen. Dit zorgt voor extra frictie in Iran en remt de hervormingen in het land. Bovendien werkt het de onderhandelingen over de relaties tussen de Europese Unie en Iran over een verdrag tegen.'

‘De Europese bevolking is eurosceptisch’

Eurorealist Bonde waarschuwt voor Europese Unie als gevangenis

De Deense europarlementariër Jens-Peter Bonde, icoon van de eurosceptici, strijdt in de Europese conventie voor een Europa waar lidstaten de absolute macht houden. Via een Europees referendum hoopt hij zijn gelijk te halen. ‘De macht moet terug naar de nationale parlementen.’

Jens-Peter Bonde is Deens europarlementariër en voorzitter van de fractie ‘Europa voor Democratieën in Diversiteit’ in het Europees parlement, waarvan naast de Nederlandse SGP veel Denen, een aantal Fransen en paar verdwaalde Britten lid zijn. Samen met de grotere Unie voor het Europa van de Naties vormt deze fractie het eurosceptische deel van het Europees parlement. Bonde zelf deed als boegbeeld van de eurosceptici onlangs een mislukte poging voorzitter te worden van het Europees parlement.

Eurorealisme...

Bonde schreef veertig boeken waarin hij zijn vrees beschrijft voor een federalistisch Europa dat teveel zeggenschap over de lidstaten krijgt. Bonde biedt als alternatief het ‘eurorealistisch’ model aan, waarin de wetgevende macht volledig bij de lidstaten blijft. ‘Iedereen in Europa heeft het subsidiariteitsbeginsel, dat stelt dat wetgeving op een zo laag mogelijk niveau gemaakt moet worden, hoog in het vaandel, maar inmiddels kunnen lidstaten niet meer besluiten waar de Commissie zich wel en niet mee mag bemoeien. De wetgevende macht moet terug naar de kiezers, en zolang de opkomstpercentages bij de Europese verkiezingen

schrikbarend laag zijn, moet de macht wat mij betreft terug naar de nationale parlementen. De Commissie moet alleen in actie komen wanneer daarom gevraagd wordt door de nationale parlementen.’

...of eurosceptic?

Bonde is tevens één van de afgevaardigden voor het Europees Parlement op de Europese conventie, de groep die onder leiding van de Fransman Giscard d’Estaing de toekomst van de Europese Unie moet vormgeven. Hij heeft een duidelijke aanpak voor ogen. ‘Omdat het huidige Europees model niet werkt moet de conventie twee conceptversies voor een Europese grondwet maken. Een federalistische, waarin de Commissie en de Europese Raad meer macht krijgen en een ‘eurorealistische’, waarin de soevereiniteit van de lidstaten voorop staat.’ Bondes eurorealistische model zou in Nederland gewoon ‘eurosceptisch’ genoemd worden. Bonde denkt een meerderheid van de Europese bevolking achter zich te hebben. ‘Maar voordat de conventie haar plannen naar de regeringsleiders stuurt moet er eerst een Europees referendum worden gehouden waarin over beide modellen gestemd wordt. Het eurorealistische model gaat dat makkelijk winnen. Volgens de

opinieonderzoeken van de Europese Unie zelf ziet slechts twintig procent van de Europese bevolking besluiten liever op Brussels dan op lokaal niveau genomen worden.’ Bonde vindt dat in het nieuwe Europa lidstaten de uiterste consequentie van hun soevereiniteit moeten kunnen trekken. ‘Als een lidstaat vindt dat Europa zich op oneigenlijke gronden ergens mee bemoeit, moet deze staat zich onder internationaal recht terug kunnen trekken uit de Europese Unie. De Unie moet dus geen gevangenis zijn, maar een verbond van soevereine lidstaten.’

Giscard’s tribunaal

Over de gang van zaken bij de conventie is Bonde tot nu toe zeer ontevreden. ‘De regels die Giscard heeft voorgesteld zijn geschikt voor een tribunaal, niet voor een denkproces waar vrije gedachtevorming moet plaatsvinden. Op een door mij ingediend voorstel liet een woordvoerder van Giscard weten dat het voorstel niet vertaald en verspreid zou worden omdat dat een gevaarlijk precedent zou scheppen. Ik hoop niet dat Giscard alleen zijn eigen voorstellen onder de leden van de conventie wil gaan verspreiden. Zo’n opstelling doet de mogelijkheden tot echt open debat geen goed en doet het ergste vermoeden voor de toekomst van de conventie.’

- Vervolg pagina 3 Ontwikkelingshulp-

Eurocommissaris Nielson: ‘In Barcelona is besloten dat 0,7 procent het streefcijfer is en blijft. Het is de eerste keer dat de EU met een gemeenschappelijk standpunt komt. De hoogte van de ontwikkelingshulp werd nooit eerder afgesproken tussen de EU-lidstaten.

Voordien was dit een taboe, en het is op zich al een gezonde ontwikkeling voor het politieke klimaat in de EU dat dit nu wel kan.’ Enric Helsing, Tweede Kamerlid voor de VVD, is zo mogelijk nog ontevredener dan Herfkens. ‘We zitten in één Unie, en alle lidstaten

hebben het doel van de VN onderstreep. De andere lidstaten moeten net als Nederland aan de internationale verplichting van 0,7 procent voldoen. Kok had in Barcelona veel harder met zijn vuist op tafel moeten slaan.’

-Vervolg op pagina 5-

Verdeeldheid kandidaat-lidstaten speelt EU in de kaart

Biancheri (*Europe 2020*): ‘EU moet samenwerking kandidaat-lidstaten stimuleren’

Waren de kandidaat-lidstaten ooit verenigd in het streven lid te worden van de Europese Unie, naarmate de toetreding nadert groeit de verdeeldheid. De EU komt deze verdeeldheid erg goed uit bij de onderhandelingen over overgangsregelingen. Een verstandige strategie?

In 1991 vormden Hongarije, Polen, Tsjechië en Slowakije in het Hongaarse plaatsje Visegrad een samenwerkingsverband om de stabiliteit in Centraal Europa te versterken en samen de kandidatuur voor de Europese Unie voor te bereiden. Maar met de eindstreep in zicht gaat het nationale eigenbelang voor, en ligt de solidariteit tussen de Visegrad-landen aan diggelen. Franc Biancheri, directeur Studie en Strategie van de Franse denktank *Europe 2020*, wijst op de slechte samenwerking tussen de Visegrad landen. ‘De Visegrad groep bespreekt veel maar als het gaat om uiteindelijke politieke standpunten, is de samenwerking slecht. Daarom functioneert de groep niet als blok in de onderhandelingen met de Europese Commissie over de uitbreiding. Een reden voor de slechte samenwerking is de groeiende competitie tussen de Visegrad-landen. De Europese Unie heeft ze altijd voorgehouden dat de selectie per land plaatsvindt, en dat alleen de besten zullen toetreden. De landen kiezen in dat proces uiteindelijk voor zichzelf.’ Sergiei Matjunin, directeur van het Europese Centrum voor Integratie in Polen is het met Biancheri eens. ‘Er bestaan grote verschillen tussen de Visegrad landen en de laatste tijd zijn er steeds meer conflicten. De meest recente is de hernieuwde aandacht voor de de Benes-decreten, een historisch conflict dat dateert van het einde van de Tweede Wereldoorlog. Toen werden miljoenen

Sudeten-Duitsers en tienduizenden Hongaren door president Benes uit Tsjecho-Slowakije verdreven. De Tsjechen en Slowaken beschouwen de zaak als afgedaan omdat de geallieerden de decreten indertijd ondersteunden. Maar volgens Hongarije zijn de decreten in strijd met de Europese wetgeving. Dit soort conflicten hebben een negatieve invloed op de samenwerking tussen de landen.’

Uitbuiten van de verdeeldheid...

Voor de Europese Unie is de onenigheid erg handig. Otto Szabó, directeur van de afdeling Regionale Samenwerking van het Hongaarse ministerie van buitenlandse zaken: ‘De resultaten die bereikt worden door één land van de Visegrad groep met betrekking tot overgangsregelingen kan de positie van de andere Visegrad landen beïnvloeden.’ Dit probeert de EU volgens Sergiei Matjunin en Biancheri bewust uit te buiten. Biancheri noemt als voorbeeld de onderhandelingen over de landbouwsubsidies waarbij de Visegrad-landen aanvankelijk hetzelfde standpunt deelden, maar binnen enkele dagen de eensgezindheid verdween. Hongarije ging tegen de afspraken in toch akkoord met het voorstel van de EU, hetgeen Polen in een zwakkere handelspositie bracht. Biancheri: ‘De Europese Unie maakt gebruik van de verdeeldheid tussen de Visegrad landen bij de onderhandelingen. Het is oneerlijk voor Polen, maar ze

hebben geen keus. Polen zal zich moeten aanpassen en dat beseft de Europese Unie.’

...een lucratieve strategie?

Volgens Maxime Verhagen, Tweede Kamerlid van het CDA, wordt de verdeeldheid vooral veroorzaakt door de overgangsregelingen. ‘Verdeeldheid binnen de Visegrad landen ontstaat op het moment dat je gaat sjoemelen met de criteria. Daarom moet je overgangstermijnen, zoals de landbouwsubsidies, niet treffen. Dan voorkom je dit soort situaties.’ Dat betekent volgens Verhagen overigens niet, dat de EU verplichtingen heeft ten opzichte van de Visegrad groep. ‘Het is niet de taak van Europa om de Visegrad samenwerking te stimuleren en daardoor verdeeldheid te voorkomen’. Biancheri vindt daarentegen dat de Europese Unie de Visegrad-samenwerking moet ondersteunen. ‘Het idee achter de Visegrad groep is goed, en om beter te functioneren zou het gesteund moeten worden door de Europese Unie. De EU doet dit echter niet omdat zij het voordeel wil halen uit een zwakke onderhandelingspartner. Dit is echter een slechte strategie. Op korte termijn kan een zwakke onderhandelingspartner gunstig zijn, maar op lange termijn zal Europa hier alleen maar de nadelen van ondervinden.’

- Vervolg pagina 1: De voorzitter van de EU-

Twee voorzitters op één kussen...

Van Mierlo ziet dat gevaar ook, en om de roulatiesnelheid te verhogen zijn 'dubbele voorzitterschappen', waarbij twee landen het voorzitterschap bekleden, voor hem een optie. Ook staatssecretaris Dick Benschop van Europese Zaken denkt in deze richting, zo bevestigt zijn woordvoerder. Behalve het dubbele voorzitterschap introduceerde Van Mierlo in Leiden een ander opmerkelijk idee. In reactie op het Britse voorstel de vakraden, bijeenkomsten van Europese ministers op gebieden als transport en landbouw, ieder een eigen voorzitter te laten kiezen uitte Van Mierlo de vrees dat zo 'samenhang uit het voorzitterschap' verdwijnt. In plaats daarvan stelde Van Mierlo voor de Europese Commissie het voorzitterschap van de vakraden te laten bekleden. Dit zou in zijn ogen een 'consequente stap' in de door Nederland geambieerde versterking van de Commissie betekenen.

...daar slaapt de duivel tussen

VVD-senator en plaatsvervangend vertegenwoordiger voor de Eerste Kamer in de conventie Wim van Eekelen, ziet wel wat in de door Solana voorgestelde groepsvoorzitterschappen. 'Als vier landen twee jaar lang gezamenlijk voorzitter zijn en in die tijd allen twee keer een Europese top in hun land mogen organiseren houd je het voordeel van de 'pedagogische werking' van het voorzitterschap en garandeer je tegelijkertijd continuïteit.' Dirk Sterckx, fractievoorzitter van de Vlaamse Liberalen en Democraten in het Europees parlement, is echter tegen voorzitterschappen van meer dan één land. 'Zodra meerdere landen samen het voorzitterschap moeten vervullen zal er ruzie ontstaan over de verdeling van de competenties.' Van den Broek ziet nog een ander gevaar. 'Bij het maken van combinaties zullen kleinere landen altijd

bang zijn overheerst te worden door grote landen.' Bij zowel duo-als groepsvoorzitterschappen is de vraag wie het buitenlands- en defensiebeleid bepaalt. Van Eekelen is daar wat Nederland betreft niet bang voor. 'Het is logisch dat grote landen gezien hun militaire macht en ambassadenetwerk deze rol op zich zullen nemen.' Nederland hoeft volgens van Eekelen niet bang te zijn voor een ondergeschikte rol. 'Na de uitbreiding bestaat de EU uit meer dan twintig lidstaten, dan zijn wij een van de groten en zouden wij zo'n groepsvoorzitterschap dus ook kunnen leiden.' Sterckx ziet dit niet gebeuren 'Na de uitbreiding wordt alleen Polen tot het selecte clubje van grote landen toegelaten. De Nederlanders zullen dat, net als de Belgen en andere kleine landen, moeten aanvaarden.'

- Vervolg pagina 3 Ontwikkelingshulp- Voor de status van de Commissie...

De Europese Unie zelf besteedt per jaar ongeveer vier miljard euro aan ontwikkelingshulp, onder andere via het Europese Ontwikkelingsfonds. Nederland draagt jaarlijks 122 miljoen euro bij aan dit fonds. Wat de VVD betreft moet dit afgelopen zijn. 'De EU-ontwikkelingsprogramma's hebben geen enkele meerwaarde. Het eigen EU-budget bestaat alleen maar ter meerdere eer en glorie van de Europese Commissie. Nederland moet dan ook ophouden met het storten van geld. De normen die Nederland hanteert worden er niet op toegepast, zodat het geld in handen van boevenlanden verdwijnt en ondoelmatig wordt besteed. Wat mij betreft wordt de hele EU-ontwikkelingspoot afgeschaft.' Nielson verdedigt de Europese inspanningen. 'Het eigen EU-ontwikkelingsbudget is aanvullend op dat van de lidstaten. Het is gericht op de hele wereld, terwijl individuele lidstaten alleen in staat zijn om een beperkt aantal landen te bedienen.' Volgens Nielson is ontwikkelingshulp een belangrijk

onderdeel van het gemeenschappelijke buitenlandse beleid van de EU. 'De Europese Commissie werkt actief samen met instellingen als de Wereldbank bij wederopbouwprojecten zoals in Afghanistan, iets wat de EU in staat stelt een eigen rol op het wereldtoneel te spelen. Hiervoor is ook een eigen budget logisch en noodzakelijk.' Wat dit betreft is het volgens Nielson met name belangrijk dat er een aparte Commissaris voor Ontwikkelingszaken bestaat. 'Het is nodig dat de Europese Commissie de lidstaten regelmatig wijst op het feit dat ontwikkelingsbeleid onlosmakelijk samenhangt met buitenlandse handelsbetrekkingen. Europa moet ontwikkelingslanden vrije toegang tot onze markt gunnen.'

...of voor de ontwikkelingslanden

Andrew Rogerson, speciaal afgevaardigde van de Wereldbank in Brussel, juicht Nielson's inspanningen toe. 'Het is vreemd dat ontwikkelingshulp nog altijd vooral als iets van de individuele lidstaten wordt gezien. Door

samenwerking tussen de Europese landen zal in de toekomst beleid efficiënter maken hetgeen ten goede komt van de ontwikkelingslanden. Zowel de autoriteiten in de ontwikkelingslanden als externe donoren hebben er baat bij als ze niet met vijftien verschillende aanspreekpunten en richtlijnen te maken hebben.' Nielson noemt nog een ander argument vóór het bestaan van een gemeenschappelijk EU-budget. 'Lidstaten als Griekenland en Spanje hadden tot dusver geen traditie van ontwikkelingshulp. Nu ontwikkelingsbeleid een gemeenschappelijke EU-zaak is geworden, verplichten deze staten zichzelf hier ook aan. Ook de kandidaat-lidstaten zullen uiteindelijk stapsgewijs het EU-gemiddelde moeten halen.' Ook voor Sharon Dijksma, Tweede kamerlid voor de PvdA, is dit een reden om het EU-ontwikkelingsbudget te behouden. 'Het geld dat bij afschaffing zou vrijkomen zal door de lidstaten niet aan eigen ontwikkelingshulp worden besteed.'

Column

Transatlantische drift

De solidariteit van Europese leiders met de Verenigde Staten lijkt niet langer onvoorwaardelijk. Tegelijkertijd is het voor de VS niet meer vanzelfsprekend dat Europa een onmisbaar onderdeel is van de wereldwijde coalitie tegen terreur. Na 11 september heeft het slechts zes maanden gekost om instinctieve transatlantische eenheid te laten verworden tot megafoon-diplomatie.

In Washington heerst een sfeer van ingehouden triomfalisme. De sceptici die vreesden dat de Amerikanen zich zouden verslikken in Afghanistan hebben ongelijk gekregen. Osama Bin Laden is nog zoek, maar de snelheid waarmee de Amerikanen hun doelen in Afghanistan hebben bereikt is indrukwekkend - en zal wellicht naar meer doen smaken. Dit alles heeft de positie van de haviken in de Amerikaanse regering versterkt. Colin Powell, de held van de Europese regeringen, lijkt vaak alleen te staan.

Europa raakt tegelijkertijd steeds meer geïrriteerd. Ondanks Europese hoop hierop heeft 11 september er niet toe geleid dat de Verenigde Staten hun negatieve opstelling over internationale verdragen, zoals het Kyoto protocol en het internationaal gerechtshof, hebben herzien. Sterker nog, de Verenigde Staten hebben nog een aantal andere verdragen opgezegd, bijvoorbeeld het anti-ballistische raket-verdrag (ABM) met Rusland. Aan een VN verdrag tegen biologische wapens doen de Amerikanen ook niet mee – alle retoriek over de gevaren van verspreiding van massavernietigingswapens ten spijt.

In deze sfeer hield Bush zijn ‘as van het kwaad’ toespraak, waarin hij Iran, Irak en Noord-Korea hard aanpakte. De Europeanen reageerden fel. De Commissaris voor het buitenlands beleid Chris Patten, meestal niet licht ontvlambaar, riep de Europese regeringen op te protesteren en Washington te stoppen voor het in de ‘unilateralistische overdrive’ terecht zou komen.

De transatlantische relaties kunnen echter nog slechter worden als er niet snel concrete stappen worden genomen. De Europeanen moeten goed begrijpen dat geklaag over Amerikaans unilateralisme Washington niet op andere gedachten zal brengen. Zij kunnen zich beter concentreren op het op orde krijgen van het eigen buitenlands beleid. Wat moet daarvoor gebeuren?

In de eerst plaats moeten verantwoordelijkheden eindelijk eens helder verdeeld worden. De Europese buitenlandse politiek wordt nu vanuit twee centra gestuurd. Patten en Javier Solana, de speciale gezant voor het buitenlandbeleid, zijn beiden voor een deel van het buitenlands beleid van de EU verantwoordelijk. De financiële en operationele eindverantwoordelijkheid moet bij één persoon komen te liggen.

Daarnaast wordt op dit moment de Europese buitenlandse politiek geschaad door de zesmaandelijke rotatie van het voorzitterschap van de Europese Unie. Deze rotatie leidt tot gebrekkige continuïteit en moet derhalve worden afgeschaft.

Uiteraard moet er ook in de VS het nodige veranderen om een verdere verwijdering tussen de EU en de VS te voorkomen. Die Amerikanen die een ‘global partnership’ met de EU nastreven moeten beseffen dat zo’n partnership ook betekent dat Amerika mee moet helpen een internationale orde te creëren met algemene en bindende regels, zoals het Kyoto protocol. Daarnaast moet de trend in de Verenigde Staten, waarin steeds meer geld wordt besteed aan defensie en steeds minder aan diplomatie, worden gekeerd. De beslissing van Bush om tot 2005 \$ 5 miljard meer te besteden aan ontwikkelingshulp is een – kleine – stap in de goede richting.

Tenslotte moet de VS goed bedenken of zij bereid zijn alleen de strijd aan te gaan met een land als Irak. Sleutelfiguren in de regering Bush hebben daar wel op gezinspeeld. Maar de VS zouden goed moeten kijken naar die keren dat zij in het verleden met de steun van andere landen oorlogen vochten. Zowel in de eerste en tweede wereldoorlog en ook de Golfoorlog was dat zowel moreel als militair een groot succes. Vergelijk dat met de keren dat de VS alleen oorlog voerden, zoals in Vietnam. Dat liep uit op een enorme ramp. Ook in internationale politiek blijkt alleen soms maar alleen.

Dr Steven Everts is Senior Research Fellow bij het Centre for European Reform in Londen, en auteur van het CER paper ‘Shaping a credible EU foreign policy’.

COLOFON: @europa is een opiniërend fax- en emailmagazine over Europa. De redactie stelt zich ten doel het debat over de toekomst van Europa te stimuleren. @europa verschijnt om de twee weken op zaterdag en wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie. @europa wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

REDACTIE: Mark Beunderman, Esther Gaarlandt, Vanessa Lamsvelt, Martin Mevius, Jan Middendorp, Sara Muller.

REDACTIEADRES: @europa, Noordermarkt 5, 1016 MV, Amsterdam, Nederland telefoon: 020-7990960, fax: 020-7990969

AANMELDEN:

Aanmelden voor een gratis mailabonnement kan op www.ateuropa.nl (link aanmelden)

